

UČÍME SE HROU

Jitka Tichá, Krajská knihovna Karlovy Vary

Pracuji v pobočce Krajské knihovny Karlovy Vary v městské čtvrti Tuhnice. Knihovna není velká, fond obsahuje asi 17 tisíc svazků knih, navštěvuje nás kolem 900 uživatelů. Knihovna běžně spolupracuje se základní školou a mateřskými školami v okolí, ale je tu blízko i pomocná škola pro děti, které mají různá mentální postižení. Vzájemná spolupráce mezi knihovnou a školou probíhá již 6 let.

Věk žáků je v rozpětí je 8 až 20 let. Jejich zdravotní postižení lze charakterizovat jako pásmo lehké až střední mentální retardace spolu s tělesným nebo smyslovým postižením a poruchami chování. Objevují se i prvky autismu a Downův syndrom. Čtenářskými schopnostmi se děti od sebe výrazně odlišují. V první skupině se učí poznávat hůlková písmena a číst podle piktogramů. Zvládají jednoduchá slova s pomocí druhé osoby. 2–3 chlapci ani po několika letech práce číst neumějí a ani se to nenaučí. Ve druhé skupině jsou děti schopnější, převažuje samostatné čtení jednoduchých vět, doplňování a pochopení čteného textu. Děti navštěvují knihovnu 1x za 14 dní. Problém je s velmi krátkou koncentrací dětí na jednu činnost. Pokaždé musím mít připravené velké množství knížek, obrázků a časopisů, které si děti střídají, protože se každé věci věnují jen malou chvíli. Prolistují knihu a už zase chtějí další. Některé děti neumějí bohužel přečíst téměř nic, protože jim to nedovoluje jejich nemoc, jiné číst nechtějí.

Když k nám děti začaly chodit, bylo pro ně prostředí knihovny něčím úplně neznámým a novým, do té doby v knihovně nikdy nebyly, nevěděly, co to je. Vyhovuje jim, že samotná místnost je malá, má komorní, až rodinné prostředí. Seznámily se s tím, co se v knihovně dělá, jak se půjčují knížky, časopisy, jak jsou knihy uloženy na regálech. Naučily se s knížkami správně zacházet. Důležité pro ně bylo, že přicházely do jiného prostředí a setkávaly se i s novou osobou – knihovnicí a začínaly se mnou komunikovat. To nebylo vždycky jednoduché, pro jejich vady řeči jsem jim špatně rozuměla. Sama jsem si musela zvyknout mluvit pomalu a hodně zřetelně. Všichni jsme potřebovali určitý čas a trpělivost k navázání důvěry a vztahu mezi námi.

Kromě poznávání nového prostředí a nových osob (kontakty některých dětí jsou omezené pouze na nejbližší rodinu a školu) je ještě další dost důležitá funkce knihovny: většina dětí pochází ze sociálně slabých rodin, rodiče nemají peníze na nákup knížek a časopisů a bohužel ani nemají zájem pod-

porovat děti ve čtení knih. Podpora rodičů se liší zejména podle dosaženého vzdělání. Děti mají doma i velmi málo nových podnětů, které by zrovna ony tolik potřebovaly. Tady je funkce knihovny nezastupitelná, děti si u nás půjčují knížky a časopisy, ke kterým by se jinak nedostaly.

V prvních dvou letech, kdy pomocná škola začala navštěvovat naši pobočku, jsme se věnovali obrázkům, leporelům, knížkám. Děti se naučily pracovat s půjčenými knížkami, nejdříve si je půjčovaly pouze do školy, později i domů. Velký význam má i přístup dětí k počítačům v knihovně. Doma je nemají, ve škole sice mají učebnu, kde se většina naučila ovládat myš, ale tam jsou čas a možnosti omezené, děti se tam málokdy dostanou, a tak knihovna vhodně doplňuje jejich zájem o hraní si s počítačem.

Chtěla jsem naše setkání rozšířit o nějaké nové činnosti, Z běžného rozpočtu knihovny se taková práce hradit nedala, hledala jsem tedy pomoc i jinde. Zpracovala jsem tedy projekt „Učíme se hrou“ a zažádala o grant z výběrového řízení Ministerstva kultury ČR *Knihovna 21. století*. V projektu jsme si dali za cíl rozvíjet rozumové schopnosti dětí, rozšiřovat jejich slovní zásobu, zlepšovat čtenářské schopnosti. Se žádostí o grant jsme uspěli a získali jsme tak finanční částku, za kterou jsme nakoupili software, který nám pomáhá v naší činnosti s dětmi. Jsou to CD-ROMy s výukovými a zábavnými programy, speciální program řady Mentio, několik pomůcek – hraček, diskety s logopedickými programy, odbornou literaturu pro pedagogy a řadu dětských obrázkových knížek a encyklopedií.

Naše besedy v knihovně teď probíhají takto: na začátku si chvíli povídáme o knížkách, které jsem dětem připravila. Pak se děti snaží číst s učitelkami u stolků a já si vezmu 2 děti k počítačům. Postupně se vystřídají u počítačů všechny. Pustíme si CD-ROMy s výukou čtení Hrajeme si s písmenky nebo Pojďme si hrát s písmenky, pak zkusíme s Krtkem najít rostlinku Chamomilu. Přitom musí děti plnit řadu úkolů, které rozvíjejí jejich postřeh, paměť, hudební sluch, zeměpisné znalosti atd.

Používáme další CD-ROMy, jejichž názvy dobře vystihují, o čem jsou: Slabikář, Počítání, Jak věci pracují, Věda hrou, Rozum do kapsy, Hejbejte se kosti moje. Pracujeme také se speciálním programem řady Mentio, což je logopedický software pro děti i dospělé, které trápí porucha řeči v důsledku nějakého onemocnění (vývojová afázie, úraz hlavy, mozková příhoda apod.), ale i pro všechny ostatní, kteří si chtějí pohrát s jazykem, procvičit výslovnost, čtení nebo psaní, vylepšit paměť a zdokonalit svoje vyjadřovací schopnosti. Tento program má několik řad, my jsme zakoupili Mentio slovní zásoba, Mentio skládačky a Mentio MM. Letos jsme k těmto řadám dokoupili ještě další s názvem Nakupování a Venku.

Všechna naše činnost musí probíhat jako hra, proto jsme nakoupili CD-ROMy, které učivo předkládají dětem jako zábavu. S krtkem, skřítkem,

s komiksovými postavičkami se děti baví a přitom skládají slova, čtou, plní úkoly. Prohlížení, vyprávění, popis obrázků podporuje rozvoj řeči a rozšiřuje slovní zásobu. U počítačů se děti učí pozorně si přečíst nebo poslechnout pokyny k úkolu, vedu je, říkám jim, co mají dělat. Někteří reagují příliš zbrkle, učíme je nespěchat, všechno si rozmyslet a prohlédnout...

Některé z dětí mají potíže s jemnou motorikou ruky, neovládají dobře myš u počítače, pro ně jsou potřebné speciální sensorové klávesnice, klávesnice s velkoplošnými tlačítky a speciální myš s velkoplošnými tlačítky. Krajská knihovna tyto pomůcky zajistila, takže se hraní a učení na počítačích mohou zúčastňovat i děti, které nedokáží klikat normální myši a dělá jim potíže zmáčknout prstem klávesu.

Skupina starších dětí už za těch 6 let, co k nám chodí, značně vyrostla, už je nezajímají obrázky a pohádky. Četbu, která by odpovídala jejich věku (14-16 let) neovládají, ale objevily INTERNET. Internet naprosto vyhovuje jejich zájmům. Hledají si stránky o filmech, které je zajímají – jednoznačně vede Harry Potter. Při každé návštěvě si vyhledají, jak pokračuje natáčení dalšího dílu, co je kolem Harryho Pottera nového, co dělají herci. Pouštějí si písničky, které zrovna teď letí, na stránkách televizí prohlédnou ukázky pořadů, čtou si povídky o hercích a zpěvácích. Vede Superstar a Rodinná pouta. Tohle je zajímavé, přináší jim to radost v životě. Také se musely leccos naučit: co je to webová adresa, jak a kam ji napsat, aby si našly to, co skutečně chtějí. Kam a jak napsat slovo (předmět), když hledáme informace o něčem. Společně se podíváme třeba na počasí ve světě, na to, jak vypadá zeměkoule v noci a podobně.

Spolu s učitelkami považujeme za úspěch, že dva chlapci samostatně, to musím zdůraznit, že úplně samostatně přijíždějí do knihovny z jiné městské čtvrti a půjčují si knížky domů. Zvláště o prázdninách, kdy nechodí do knihovny se školou, přicházejí téměř každý půjčovný den, zůstávají v knihovně dlouho dobu, hrají si s CD-ROMy na počítači, hledají na internetu a to tak dlouho, že je musím nakonec poslat domů, jinak by neodešli

Děti mají velký zájem o návštěvy u nás, pořád se ptají, kdy zase půjdou do knihovny. Naše spolupráce nás všechny těší a máme radost z každého sebemenšího pokroku dětí. Nejspíš se vám zdá, že nemluvím o něčem zvláštním, je to totéž, co se děje ve všech ostatních knihovnách – děti chodí do knihovny, půjčují si knihy, hrají si hry na počítačích. Je to totéž a není to totéž. Pro tyhle děti z pomocné školy je to momentálně maximum, kterého mohou dosáhnout.